

Als je een stad wilt vergroenen, ben je er niet met beleid

Thomas Mattijssen

onderzoeker groene economie en ruimte (WEcR)

“Vanuit mijn expertise is de ideale groene stad een stad waar het stadsbestuur de verantwoordelijkheid voor groen pakt waar het nodig is, en samenwerking zoekt waar het kan. Utrecht bijvoorbeeld, heeft besloten dat zij zelf aan zet zijn voor de ecologische groenstructuur. Bij de parken en grote groene plekken waar ecologie niet het hoofddoel heeft, houdt de stad de regie, maar staat ze open voor goede plannen. En voor groen in de wijken stelt Utrecht zich responsief op: er is geld beschikbaar om burgerinitiatieven te steunen.

Er is natuurlijk ook niet één groene stad van de toekomst, het hangt altijd af van de locatie en het ruimtelijke, ecologische, sociale en recreatieve potentieel. Een groot nieuwbouwproject geeft natuurlijk veel mogelijkheden, zo heeft elke nieuwe wijk tegenwoordig wel een wadi. Dat is heel anders dan verdichting in bestaande stadswijken. Dan verdwijnen er toch weer groene plekjes, ondanks alle mooie visiedocumenten van een gemeente.”

Lees verder op de volgende pagina

Hoe kan een gemeente sturen op groen?

“In het Europese project Green Surge van 2013 tot 2017 hebben we ambtenaren van twintig steden bevestigd over de groene agenda van hun stad en welke instrumenten zij hebben om te sturen. Wat bleek: alleen een visie is niet genoeg, en je bent er zelfs niet met beleid. Het is altijd een samenspel met de bewoners, ondernemers en organisaties. ‘Polycentric governance’ noemen we dat. Dat combineren we met het begrip ‘mozaïeklandschap’, want de groene ruimte in de stad is natuurlijk altijd een mozaïek, met alle versnipperd liggende stukjes groen. En samen vormt dat het begrip ‘mozaïek-governance’: je wilt het groen verbinden, maar ook de mensen, bedrijven en organisaties.

Het makkelijkst gaat dat natuurlijk als je groen kunt combineren met andere functies. Groene speelplaatsen zijn de laatste 20 jaar redelijk mainstream geworden. Ook stadslandbouw en buurtmoestuinen zijn in opkomst. Er gebeurt gelukkig al best veel.”

Welke barrières zijn er voor vergroening?

“Makkelijk is het zeker niet voor een gemeente. Er is een grote ruimtevrage: 900.000 woningen, zonne- en windenergie, extensivering landbouw, meer natuur, en ga zo maar door. En als een vastgoedpartner dan in zijn aanbesteding belooft om natuurinclusief te bouwen, dan is de kans groot dat in de loop van het proces met de kaasschaaf de leuke groene plannen afgevlakt worden. Vanwege de kosten, of omdat regels in de weg staan. Bij de natuurinclusieve woonwijk in Cruquius bij Haarlem was het bijvoorbeeld het plan om vanwege deelauto’s minder parkeerplaatsen aan te leggen, en om de stoepen even hoog te maken als het wegdek. Maar dat sneuvelde allebei op de bouwnormen. Een visie is leuk, maar het gaat dus vaak mis lager in de ambtelijke organisatie.

Een andere belemmering is dat de kosten en baten niet gelijk verdeeld zijn. Degene die het groen betaalt, is niet degene die er profijt van heeft. Een terras floreert naast het park, maar betaalt niet mee aan het onderhoud. Ook merk je dat er vaak wel geld is voor de realisatie van groen, maar dat het beheerbudget gelijk blijft, of zelfs krimpt.

Verder heb je nog een sociaal-culturele belemmering. Niet iedereen houdt van groen. Bij mij in het stadje is er een straat waar de bewoners de grote bomen weg wilden vanwege plakkende auto’s, en ergens ander werden bomen gekapt vanwege vallende eikels.

Voor de rijksoverheid is het lastige dat ze qua groen in de stad alleen kunnen stimuleren, vrijwel niets kunnen afdwingen. Wel de wortel dus, maar geen stok. Gemeenten hebben al iets meer dwingende instrumenten, bijvoorbeeld tenders, maar die gebruiken ze niet altijd.

Ten slotte lopen groene visies nog wel eens vast op de beheerpraktijk. Groenbeheer is aanbesteed, moet zo goedkoop mogelijk, dus er is vaak een streven naar onderhoudsarm en gestandaardiseerd. Gek genoeg wordt bijna alle gras nog altijd tig keer per jaar gemaaid, terwijl dat alleen maar nodig is op plekken waar gespeeld wordt, of op hondenuitlaatplekken. Op alle andere plekken is misschien drie keer jaar ook wel genoeg, en dat heeft heel veel ecologische voordelen. Maar ja, krijg dat maar eens in het bestek.”

Wat helpt wel?

“Het helpt als overheden initiatieven van onderaf omarmen. Financieel is dat ook een goed idee. Er is berekend dat je het geld voor het begeleiden van plannen van burgers, bedrijven en lokale organisaties zo’n vijf keer terugverdient, alleen al in de besparing op het beheer. En dan tel je alle ecosystemendiensten nog niet eens mee: minder ziekteverzuim, betere milieukwaliteit, betere waterregulering, minder hittestress, enzovoorts. Het helpt als je het in cijfers uit kunt drukken. Beleidsmakers denken toch in euro’s.

Wat ook meewerkt is de maatschappelijke aandacht. Die is nu echt anders dan 20 jaar geleden, of zelfs 6 jaar geleden. Zelfs hier, bij Wageningen Economic Research, was biodiversiteit 6 jaar geleden nog geen groot thema, terwijl we er nu over hebben met meer dan 20 man!

En wat zeker helpt, is een zak geld en goed beleid. Maar zoals gezegd, alleen beleid is nog niet genoeg. Je moet je visie ook implementeren in richtlijnen. Bestuurders, maar ook architecten, denken er vaak nog niet over na. Het helpt als in het puntensysteem voor de bouw natuur en groen zwaarder wordt meegewogen. En als groen ook een zwaardere factor is in tenders.

Echt hard gaat het nog niet. Onlangs hebben we de ambtenaren van Green Surge 5 jaar na dato nog eens bevraagd wat er nou veranderd is in hun stad. En wat blijkt? Het zijn vooral kleine stapjes vooruit. Dat is misschien niet zo veel, maar ze zijn wel gezet!”

Thomas Mattijssen

Onderzoeker groene economie en ruimte
